

5. การขยายพันธุ์

ลำไยสามารถขยายพันธุ์ได้หลายวิธีเช่น การตอนกิ่ง การตัดชำ การต่อหรือเสียบกิ่งและการทาบกิ่ง แต่วิธีที่เกษตรกรนิยมคือ การขยายพันธุ์โดยวิธีตอนกิ่ง สำหรับรายละเอียดการขยายพันธุ์ลำไยด้วยวิธีต่างๆ มีดังนี้

5.1 การตอนกิ่ง

เป็นวิธีการขยายพันธุ์ที่ง่าย สะดวกและรวดเร็ว ตลอดจนได้ต้นลำไยตรงตามพันธุ์ที่ต้องการ แต่จะได้ต้นพันธุ์ที่ไม่มีรากแก้วและมักโคนล้มเมื่อมีลมพายุ การตอนกิ่งควรทำช่วงต้นฤดูฝนคือ เดือนพฤษภาคมหรือเดือนมิถุนายน ซึ่งจะทำการตอนออกรากได้ง่ายและรวดเร็ว นอกจากนี้ก็ยังสามารถใช้กิ่งตอนเหล่านี้ปลูกในช่วงกลางฤดูฝนได้อีกด้วย อุปกรณ์ที่ใช้ในการตอนกิ่งลำไยได้แก่ มีด กรรไกรตัดแต่งกิ่ง คีมปากจิ้งจก ขุยมะพร้าว ถุงพลาสติกใส และเชือกฟาง โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. เลือกต้นลำไยที่ออกดอกและติดผลค่อนข้างสม่ำเสมอ มีการเจริญเติบโตดี ปราศจากการทำลายของโรค-แมลง โดยเฉพาะโรคพุ่มไม้กวาดที่สามารถถ่ายทอดทางกิ่งตอนได้

2. เลือกกิ่งที่สมบูรณ์ ไม่อ่อนหรือแก่จนเกินไป ไม่มีโรคและแมลงทำลาย เป็นกิ่งที่ตั้งตรงเพราะการตอนกิ่งนอนอาจทำให้กิ่งตอนนั้นออกรากด้านล่างด้านเดียว กิ่งควรมีเส้นผ่าศูนย์กลาง 1.5-2.0 เซนติเมตรและยาวประมาณ 75-100 เซนติเมตร

3. ใช้มีดที่คมและสะอาดควั่นกิ่งเป็น 2 รอยห่างกันประมาณ 1-1.5 นิ้ว จากนั้นใช้คีมปากจิ้งจกบิดรอยควั่นโดยรอบ ทำให้เปลือกในบริเวณควั่นนั้นหลุดออก

4. พรมน้ำให้ขุยมะพร้าวมีความชื้นเหมาะสมคือ เมื่อกำขุยมะพร้าวแล้วบีบจะมีน้ำซึมออกมาเล็กน้อย บรรจุขุยมะพร้าวใส่ถุงพลาสติกใสขนาด 4x6 นิ้วให้แน่นและมัดปากถุงด้วยเชือกฟาง ใช้มีดผ่ากลางถุงตามยาวและหุ้มรอยควั่นให้มิดโดยเฉพาะรอยควั่นด้านบน ใช้เชือกฟางมัดถุงขุยมะพร้าวให้แน่น

5. กิ่งตอนออกรากหลังจากตอนแล้วประมาณ 30 วัน เมื่อรากเปลี่ยนเป็นสีน้ำตาลในปริมาณที่มากพอก็ตัดกิ่งตอนโดยใช้กรรไกรตัดแต่งกิ่ง

6. ควรตัดใบและกิ่งแขนงออกบ้างเพื่อลดการคายน้ำ แกะถุงพลาสติกที่หุ้มขุยมะพร้าวออกอย่างระมัดระวังไม่ให้รากหักหรือเสียหาย ชำกิ่งตอนในถุงพลาสติกดำขนาด 8x10 นิ้วบรรจุดินผสมขี้เถ้าแกลบสัดส่วน 2:1

7. นำกิ่งตอนที่ชำแล้วไปไว้ในโรงเรือนเพาะชำที่ร่ม แล้วปฏิบัติดูแลรักษาเช่น รดน้ำหรือพ่นสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชตามความเหมาะสม

5.2 การตัดชำกิ่ง

การตัดชำกิ่งลำไยก็เป็นอีกวิธีหนึ่งที่สะดวกรวดเร็วและขยายพันธุ์ได้ครั้งละจำนวนมาก กิ่งที่ใช้ตัดชำควรมีเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 0.5-1.0 เซนติเมตร ยาว 20-25 เซนติเมตรและมีใบติดมาด้วย 2-3 คู่

ใบ นำกิ่งมาปักชำในถุงพลาสติกดำขนาด 6x8 นิ้วที่บรรจุขี้เถ้าแกลบ จากนั้นจึงบรรจุถุงพลาสติกที่มีกิ่งชำในถุงพลาสติกใสขนาด 20x30 นิ้วอีกครั้ง รดน้ำให้ชื้นและเติมน้ำในถุงพอสมควร มัดปิดปากถุงให้แน่นก่อนที่จะเก็บรักษาในโรงเรือนเพาะชำ หลังจากนั้นอีกประมาณ 2 เดือนกิ่งชำจะออกราก จึงย้ายกิ่งชำปลูกลงถุงพลาสติกขนาด 6x8 นิ้วบรรจุขี้เถ้าแกลบ

5.3 การต่อหรือเสียบกิ่ง

ต้นลำไยที่ขยายพันธุ์โดยวิธีนี้จะมีระบบรากแก้วที่หยั่งลึกลงดิน ทำให้ลดความเสียหายจากการโค่นล้มเนื่องพายุได้ แต่การขยายพันธุ์แบบนี้จะต้องอาศัยความชำนาญพอสมควร การต่อหรือเสียบกิ่งทำได้ทุกฤดูกาล โดยมีขั้นตอนการปฏิบัติมีดังนี้

1. เตรียมกระบะเพาะหรือถุงพลาสติก ที่บรรจุดินผสมทราย อัตราส่วน 2:1
2. นำผลลำไยที่จะใช้เป็นตัวตอมาแกะเนื้อออก แล้วเพาะเมล็ดทันทีโดยฝังลึกประมาณ 0.5 เซนติเมตร รดน้ำให้ชุ่มทุกวัน เมล็ดควรงอกหลังจากเพาะแล้วประมาณ 2 สัปดาห์
3. เมื่อต้นตอมีอายุประมาณ 1 ปีหรือมีเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 0.5 เซนติเมตร จึงตัดยอดต้นตอให้สูงจากพื้นดินประมาณ 10 เซนติเมตร ใช้มีดผ่าต้นตอเป็นรูปลิ้นยาว 2-2.5 เซนติเมตร
4. เลือกยอดพันธุ์ดีที่สมบูรณ์และมีใบติดอยู่ 2-3 คู่ใบ ยาว 15-20 เซนติเมตร เส้นผ่าศูนย์กลางของยอดพันธุ์ขนาดใกล้เคียงกับต้นตอ เหมือนโคนกิ่งพันธุ์ดีเป็นรูปลิ้นยาว 2-2.5 เซนติเมตร แล้วสอดยอดพันธุ์ในรอยผ่าของต้นตอ ให้แนวเนื้อเยื่อเจริญติดกัน
5. ใช้ผ้าพลาสติกหรือเชือกฟางพันบริเวณที่เสียบยอดให้แน่น นำไปใส่ในถุงพลาสติกใหญ่ที่มีน้ำเล็กน้อย มัดปากถุงพลาสติกให้แน่น นำไปเก็บในที่ร่มหรือโรงเรือนเพาะชำ ประมาณ 50-60 วันจึงเปิดปากถุงออก

5.4 การทาบกิ่ง

เป็นการขยายพันธุ์ลำไยที่ทำให้ได้ต้นพันธุ์ที่มีรากแก้วเช่นกัน โดยมีขั้นตอนดังนี้คือ

1. เพาะต้นตอเช่นเดียวกันกับการต่อกิ่ง
2. เลือกต้นตอที่มีเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 0.5-1.0 เซนติเมตร มาล้างรากและตัดรากออกบางส่วน บรรจุต้นตอในถุงพลาสติกใสขนาด 4x6 นิ้วที่บรรจุขุยมะพร้าวที่ขึ้นพอสมควร
3. เลือกกิ่งกระโดงของต้นพันธุ์ดีที่มีขนาดใกล้เคียงกับต้นตอ ทำแผลบนกิ่งกระโดงโดยเลื้อนขึ้นยาวประมาณ 2 เซนติเมตรและเลื้อนต้นตอเป็นรูปลิ้นยาวประมาณ 2 เซนติเมตรเช่นกัน
4. นำต้นตอทาบบนกิ่งกระโดงให้เนื้อเยื่อเจริญติดกันและใช้ผ้าพลาสติกหรือเชือกฟางพันบริเวณที่เสียบยอดให้แน่น
5. หลังจากทาบกิ่งประมาณ 45-60 วันก็สามารถตัดกิ่งทาบลงมาชำในถุงพลาสติกดำขนาด 8x10 นิ้วบรรจุดินผสมขี้เถ้าแกลบสัดส่วน 2:1

6. นำกิ่งทาบที่ชำแล้วไปไว้ในโรงเรือนเพาะชำที่ร่ม แล้วปฏิบัติดูแลรักษาเช่น รดน้ำหรือพ่นสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชตามความเหมาะสม